

УДК 37.091.26

А. Шегеда,

завідувач лабораторії упровадження освітніх інновацій

КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР

Г. Кучерова

МІЖНАРОДНІ ПОРІВНЯЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗА ПРОЄКТОМ PISA

Провідними напрямками реформування шкільної освіти вважаються ті, що спрямовані на підвищення якості освітнього процесу. Застосування досвіду європейської спільноти у галузі освіти дає можливість практично його осмислити й творчо застосувати в освітньому процесі.

Визначення напрямків розвитку української школи потребує достовірної інформації про рівень освіти у порівнянні з освітою інших країн світу.

Таку інформацію можна отримати через організацію та проведення моніторингових досліджень, оскільки моніторинг за суттю – інформаційна система, спеціальна система збору, обробки, зберігання та розповсюдження інформації про стан освіти, технологію оцінювання поточного стану об'єкта управління, прогнозування розвитку.

У 2016 році Україна приєдналась до однієї з міжнародних програм оцінювання якості освіти PISA (Programme for International Student Assessment), яка є найбільшою у світі системою оцінки освіти. Тестування PISA відбувається кожні три роки, починаючи з 2000 року.

У дослідженні 2018 року брали участь близько 80 країн світу, серед яких і Україна.

Мета цих досліджень – визначити здатність учнів використовувати знання та вміння, отримані в школі, для вирішення проблем і викликів у життєвих ситуаціях.

У дослідженні беруть участь підлітки віком 15 років, які в більшості країн-учасниць закінчують основну школу.

PISA здійснює збір додаткової інформації, використовуючи конкретні опитувальники. Інформація про структуру школи, організаційне, технічне та матеріальне забезпечення допомагає оцінити чинники, які зумовлюють відмінності у грамотності учнів як в межах однієї країни, так і в порівнянні з іншими країнами.

Під час проведення досліджень PISA–2018 була зібрана інформація про освітній вибір учнів, володіння ними ІКТ, їхню фінансову грамотність.

Уся ця інформація сприяє формуванню уявлення про систему освіти в країні, визначенню впливу різних чинників на якість освіти, прийняттю рішень щодо здійснення заходів з удосконалення освітніх практик.

Кожна країна створює Національний центр PISA, який координує усю діяльність, пов'язану з проведенням моніторингового дослідження у межах країни. Співпраця Національного центру з членом Головуючої ради дає можливість розробити перспективний план політичних рішень, пов'язаних з проектом, здійснити аналіз і звіт про результати країни.

Місцеві експерти виконують ряд важливих завдань, зокрема аналіз завдань, які мають відповідати культурним особливостям і навчальним програмам країни. Завдання і анкети, які використовуються під час дослідження, є валідними і мають високі психометричні характеристики.

Тестування зазвичай триває 2 години, де учні працюють з одним з 13 тестових зошитів. Це дає змогу залучати велику кількість учасників тестування, а в подальшому здійснити порівняльний аналіз результатів у межах однієї країни.

Для порівняння використовують результати соціально значущих груп населення.

Учні також працюють з анкетами, де надають інформацію про себе, місце та умови проживання, спосіб життя тощо.

Країни-учасники моніторингових досліджень мають змогу отримати:

- узагальнений аналіз про сформованість читацької, математичної та науково-природничої грамотності 15-річних підлітків;
- змістові індикатори (характеристики шкіл та учнів);
- значущу інформацію для прийняття управлінських рішень у галузі освітньої політики та моніторингових досліджень різних рівнів.

Унікальність дослідження PISA полягає у зосередженні на здатності до практичного використання знань і вмінь у реальних життєвих ситуаціях. На розвиток PISA вплинули ключові особливості, що спостерігаються в країнах світу. Дослідження дозволяє:

- поєднати інформацію про здобутки учасників тестування із даними про самих учасників, факторами впливу на освітній процес;
- учаснику тестувань використати власні знання й вміння з предметних галузей, аналізувати, робити висновки в процесі вирішення певної життєвої проблеми;
- визначити навчальну мотивацію, дотримання певних стратегій навчання у відповідності до ідеї навчання упродовж життя;
- проводити дослідження регулярно кожні 3 роки, з'ясовувати динаміку зміни певних показників якості освіти;
- співпрацювати з країнами-учасницями щодо розвитку якості освіти.

Завдяки результатам PISA покращується розуміння рівня навчальних досягнень учнів у розвинених країнах і тих, що знаходяться на різних стадіях економічного розвитку. Це дає змогу встановити рівні для покращення системи освіти, визначити її сильні і слабкі сторони.

Міжнародною Програмою PISA оцінюється [1]:

- **читацька грамотність** – здатність особи до роботи з тестами (розуміння, використання, зацікавлення змістом тексту, здійснення висновків) з метою досягнення власної мети, використання і вдосконалення власного потенціалу, активної участі у суспільстві;

- **математична грамотність** – здатність особи до визначення і усвідомлення ролі, яку математика відіграє у сучасному світі, надання добре обґрунтованих суджень, використання математики для свого життя і активної участі у суспільстві;

- **природнича грамотність** – наявність у особи природничих знань та її здатність визначати певну проблему, отримувати нові знання, пояснювати певні наукові явища, робити обґрунтовані висновки, розуміти основні характеристики наук як частини системи людського знання, усвідомлювати, як наука і техніка змінюють наше матеріальне, інтелектуальне та культурне середовище, прагнути долучитися до галузей, пов'язаних із наукою, бути активним членом суспільства.

Для з'ясування характеристик учнів та шкіл, збору інформації для учнів і адміністраторів шкіл використовувалось анкетування про:

- учнів та їхні сім'ї щодо економічного, соціального та культурного надбання;

- ставлення учнів до навчання;

- якість ресурсів закладу освіти, пріоритетні сфери у навчальних програмах;

- фінансування школи, процес прийняття рішень;

- особливості відбору персоналу школи;

- структуру і тип школи, кількість і розмір класів;

- види діяльності, пов'язані з читанням;

- особливості процесу навчання читання;

- розвиток інтересу учнів, вихованість, активність у класі.

Зележно від цілей країнам-учасникам пропонується три анкети на вибір:

1. Анкета обізнаності учасників з комп'ютерними технологіями, яка має на меті зібрати інформацію про здатність учасників використовувати комп'ютер, їхнє ставлення до комп'ютерних технологій.

2. Анкета, в якій збирається інформація про розрив процесу навчання, змін у системі школи, очікувані результати навчання, заняття з репетитором поза школою.

3. Анкета для батьків, яка зосереджується на власному досвіді останніх щодо читання, доступності книг удома, залученість їх до шкільного життя дитини.

Дослідження дає можливість збирати й аналізувати дані обов'язкових і додаткових анкетувань, розробляти індикатори і використовувати їх для опису загальної структури системи освіти, ініціювати вплив цих індикаторів на розвиток економічної системи і країни загалом.

За аналітичною інформацією в Україні видатки 2015 року в галузі освіти становили 13% від загальнодержавних, що становить 5,4% ВВП.

Міжнародні порівняльні дослідження PISA 2018 року в Україні виявили:

- 82% підлітків задоволені життям;
- 1,6% учнів залишені на повторний рік навчання;
- 64% підлітків прагнуть отримати вищу освіту;
- 40% учнів пропустили хоч би одне заняття;
- 62% учнів спізнились без поважних причин (у 1,5 разів більше ніж по країнах ОЕСР);
- 44% батьків не обговорюють успішність своєї дитини.

За висновками міжнародного порівняльного дослідження PISA [2], успішність підлітків з природничо-математичних дисциплін можна розмістити таким чином:

1. Китай	25. Данія
2. Сінгапур	26. Португалія
3. Макао (Китай)	27. Норвегія
4. Естонія	28. Австрія
5. Японія	29. Латвія
6. Фінляндія	30. Іспанія
7. Корея Південна	31. Литва
8. Канада	32. Угорщина
9. Гонконг (Китай)	33. Росія
10. Китайський Тайбей	34. Люксембург
11. Польща	35. Ісландія
12. Нова Зеландія	36. Хорватія
13. Словенія	37. Білорусь
14. Велика Британія	38. Україна
15. Нідерланди	39. Туреччина
16. Німеччина	40. Італія
17. Австралія	41. Словаччина
18. США	42. Ізраїль
19. Швеція	43. Мальта
20. Бельгія	44. Греція
21. Чехія	45. Чілі
22. Ірландія	46. Сербія
23. Швейцарія	
24. Франція	

У 2018 році сукупні видатки на одного учня в період від 6 до 15 років (10 років навчання) перевищили 100000 \$ у таких країнах світу: Австралія, Австрія, Фінляндія, Швеція, Бруней, Кіпр, Сінгапур, Велика Британія, США, Люксембург, Катар; майже 25.000 доларів США: Індонезія, Йорданія, Панама, Філіппіни, Казахстан, Чорногорія, Румунія, Сербія.

В Україні (особи з 1-го по 10-й клас) витрати становили 26647 доларів США.

Заробітна плата вчителів у Колумбії, Німеччині, Гонконгу, Мексиці, Катарі, Туреччині, Об'єднаних Арабських Еміратах становила від 152% до 217% ВВП на душу населення; менше 60% ВВП на душу населення – в Чехії, Македонії, Казахстані, Литві, Словацькій республіці; в Україні – від 55% до 100% ВВП на душу населення.

За результати дослідження PISA, з 80 країн світу Україна посідає:

- 43 місце з математики;
- 40 місце з економіки.

У Міжнародному моніторинговому дослідженні PISA збиралась інформація про кількість учнів у класі:

- біля 40 учнів – Пекін, Шанхай, Туреччина, В'єтнам;
- біля 20 учнів – Бельгія, Фінляндія, Мальта, Швейцарія;
- 21 учень – Україна.

З розрахунку кількості учнів на одного вчителя:

- майже 30 учнів – Бразилія, Колумбія, Мексика;

- до 10 учнів – Албанія, Бельгія, Греція, Угорщина, Ісландія, Людсембург, Мальта, Польща.

Дослідження показали, що 28,8% учнів України хоч один раз ставали жертвами цькування.

Дослідження, проведені в Австралії, Канаді та Данії, показали значний зв'язок між результатами PISA 2000 і даними про продовження навчання цими учасниками у закладах вищої освіти.

Отже, проведення освітнього моніторингу стимулює позитивні перетворення та мотивує до якісних змін учасників освітнього процесу, в результаті чого відбувається коригування їхньої діяльності: удосконалення планів закладів загальної середньої освіти щодо організації і здійснення освітнього процесу з метою розвитку його якості, самовдосконалення рівня учасників освітнього процесу, удосконалення їх взаємомотивів і взаєморозуміння та підвищення якості освіти.

Освітній моніторинг – це сучасний механізм управління якістю освіти, який дає можливість відстежувати і своєчасно коригувати будь-який процес в освіті, впливати на будь-який об'єкт, який ми хочемо змінити.

Список використаних джерел та літератури

1. PISA в Україні. URL: <https://zomvo.gov.ua/pisa-2018-v-ukraini-132-12-04-11-01-25>.

2. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA–2018. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf.